

I vems intresse?

Om riksintresse, allmänintresse och särintresse vid planering
av vindkraft på samisk mark

Abstract

This paper examines the planning process of one of Europe's largest wind power plants in Markbygden, located on Sami land in the north of Sweden. The area is of national interest for both wind power establishments and the main industry of the Sami people, reindeer herding. The power plant poses a great difficulty to the reindeer industry in the area, something that threatens to eradicate the local Sami community. Despite protests from both the Sami parliament and from the local Sami communities the power plant was approved by the government in 2010, partly due to the view that increased renewable energy sources lies in the public interest. Focusing on the conflict between the public interest and particular interests, this paper examines how the two national interests are described in the planning process through a text analysis based upon theories of the public interest.

The conclusions drawn from the study paints a picture of the wind power interest as vital to the public interest while the reindeer herders are portrayed as representing a particular interest even though both interests are officially considered to be national interests. This offers an alternative understanding of establishment of wind power plants on Sami land.

Nyckelord: allmänintresse, riksintresse, särintresse, rennäring, samer, vindkraft, planering, Markbygden, Piteå kommun

Antal ord: 9939

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställningar	1
1.2	Undersökningens upplägg.....	2
1.3	Tidigare forskning.....	2
1.4	Studiens omfattning och avgränsningar.....	3
2	Att legitimera planering – en teoretisk utgångspunkt	5
2.1	Allmänintresset och planeringen	5
2.2	Kritik.....	6
2.2.1	Postmodern kritik från feministiskt håll	7
2.2.2	Minoriteter och skapandet av den andre.....	7
2.2.3	En ny väg till det gemensamma goda.....	8
3	Att undersöka omvärlden – metodologiska avvägningar	10
3.1	Val av fall.....	10
3.2	Analysmetod	11
3.2.1	Textanalys som metod	11
3.2.2	Operationaliseringar och analyschema.....	12
3.3	Material	14
4	I vems intresse?	17
4.1	I rikets intresse	17
4.1.1	Riksintresse vindkraft	17
4.1.2	Riksintresse rennäring.....	18
4.1.3	Riksintresset och legitimeringen.....	19
4.2	Markbygden	19
4.2.1	Vindkraft i allmänhetens intresse	20
4.2.2	Konflikter mellan riksintressen.....	23
5	Slutsatser	25
6	Referenser	27

1 Inledning

I SVT:s Aktuellt den 17 november debatterade Åsa Romson och Jan Björklund vindkraftens förträfflighet. Det skulle visa sig att ingen av dem riktigt hade koll på hur det egentligen låg till med svenska vindförhållanden men båda var övertygade om att vinden - i kombination med andra energikällor i varierande grad - är den allra hållbaraste av utvecklingslösningar för att mätta landets energibehov. Och de är inte ensamma. Det pågår en stadig ökning av vindkraftsetableringar och Energimyndigheten utser regelbundet nya områden av riksintresse för vindkraft. I ett sådant område, utanför Piteå i Norrbotten, byggs första etappen av en av Europas största vindkraftparker som, då den står klar, ska fördubbla mängden vindkraftsel i Sverige. Men etableringen är inte konfliktfri, området omfattas också av ett annat riksintresse - rennäringen - och utgör viktiga vinterbetesmarker för Östra Kikkejaure sameby. Trots protester från renskötarna i samebyn och farhågor om att renskötsel inte längre kommer att kunna bedrivas i området har vindkraftsparkens två första etapper beviljats bygglov. Samebyn har som kompensation erbjudits ersättning men denna kommer byn till del först efter att vindkraftsparken tagits i bruk vilket beräknas vara senast år 2022. Renskötarna räknar nu med att behöva minska sitt renbestånd drastiskt och därför få det mycket svårt ekonomiskt. Då de egna betesmarkerna blir oanvändbara under byggtiden eftersom renarna förväntas undvika området finns en risk att andra samebyars marker blir allt hårdare belastade vilket kan leda till ytterligare konflikter. Från Sametingets håll förespråkas en lokal energiproduktion, där elen används (Sametinget, 2009:a). När vindkraftsparken står klar kommer den att vara en av Europas största och producera dubbelt så mycket el som dagens sammanlagda vindkraftsproduktion i Sverige. Detta samtidigt som det råder ett överskott på el i hela norra Sverige (Energimarknadsinspektionen, 2014).

I tider av klimatångest och miljöhot är det få som ifrågasätter vårt allt mer ökande behov av förnyelsebar energi, där vindkraft framstår som ett mycket rimligt alternativ. Vi skulle kunna tala om att en utökad produktion av vindel ligger i allmänhetens intresse och att vi kanske i det fallet får räkna med att de intressen som uppfattas som särintressen får stå tillbaka i arbetet mot ett greater good. Men vem är det egentligen som omfattas av detta allmänintresse? Och kan ett riksintresse räknas som ett särintresse?

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna undersökning är att belysa konflikten mellan allmänintresse och särintresse i samhällsplaneringen och förklara hur denna tar sig uttryck i

etablering av vindkraft på samisk mark. Genom att problematisera begreppen riksintresse och allmänintresse görs ett försök att förstå vilken betydelse de har för planeringen och etableringen av vindkraft. Detta har sammanfattats i följande frågeställningar:

*Hur kan vi förstå legitimeringen av och argumentationen kring, vindkraftsparken i Markbygden utifrån begreppet allmänintresset?
I vilken utsträckning inkluderas samerna i allmänintresset?*

1.2 Undersökningens upplägg

Denna undersökning tar avstamp i teorier om det väl omskrivna begreppet allmänintresset. Utifrån teorin skapas ett analytiskt ramverk som syftar till att möjliggöra en analys av hur förståelsen av särintressen och allmänintressen kommer till uttryck i politiska och rättsliga processer. Mot bakgrund av detta analyseras först riksintressesystemet och därefter genomförs en fallstudie av vindkraftsparken i Markbygden. Slutligen förs en diskussion kring de konfliktytor inom planeringen som begreppet allmänintresset ger upphov till.

1.3 Tidigare forskning

Utgångspunkten för denna studie är att vindkraftsetableringar inte sker i ett vakuum, fritt från påverkan från strukturer och institutioner. Vi kan framförallt tänka oss två huvudförklaringar som möjliggör en etablering som den i Markbygden; ett centrum-periferiperspektiv med rötter i kolonialismen samt ett minoritetsperspektiv. Båda dessa teoribildningar har förklaringsvärde i den föreliggande undersökningen och syftar här till att sätta vårt valda fall i en kontext präglad av strukturella företeelser. Förhoppningen är att vi mot bakgrund av detta kunna säga något om vilken roll allmänintresset spelat i processen kring vindkraft på samisk mark ur ett planeringsperspektiv. En mer grundläggande genomgång av forskningen på allmänintressen och särintressen görs i nästa kapitel.

I sin avhandling om den svenska vattenkraftsutbyggnaden under den första hälften av 1900-talet behandlar Åsa Össbo svensk energipolitik ur ett kolonialt perspektiv. Hon pekar på bilden av Norrland i allmänhet och Sápmi i synnerhet som en inhemska koloni, redo att utnyttjas i takt med att svenskarnas miljömedvetenhet, och med den efterfrågan på miljövänliga energislag, ökar (Össbo, 2014). Den typ av kolonialism som Össbo beskriver är relaterat till begreppet internal colonialism (även om Össbo själv inte vill använda den termen i sin avhandling) som blev populärt i samband med publiceringen av artikeln *Internal Colonialism and National Development* av Pablo Gonzalez Casanova (1965). Här definierar Gonzalez Casanova intern kolonialism som “a structure of

social relations of domination and exploitation among culturally heterogenous, distinct groups” inom ett och samma land (1965, s. 33). Men Össbo menar att det förutom denna etnocentrerade dimension också finns en centrum-periferi-dimension där “vissa områdets befolkning kan utsättas för kolonial praktik oavsett vilka som bor där”. Den tillträdande moderata partiledaren Anna Kinberg Batra kommer troligtvis att bli ihågkommen för sitt uttalande om att stockholmarna är smartare än lantisar (SVT, 2014). Detta uttalande kan ses som ett uttryck just för förhållandet mellan centrum och periferi. Centrum-periferiteorin (core-periphery på engelska) har rötter i teorier om kolonialism och har behandlats av bland andra John Friedman (Potter et al, 2008, s. 98). Teorins kärna är att ett snabbt växande centrum med ekonomisk tillväxt är beroende av ett resursutnyttjande i periferin. I Sverige är förhållandet mellan södra delarna av landet och Norrland ett tydligt exempel på detta. Kolonialismen av Norrland har behandlats av bland annat Lundmark (1971) och Tidholm (2014). Tidholms bok *Norrland* tecknar en bild av kolonialiseringen av, och resursutnyttjandet i, landsändan Norrland som en avgörande faktor för nationalstatsbyggandet.

En ytterligare bidragande förklaring till möjliggörandet av exploatering av den samiska marken är samernas ställning som minoritetsbefolkning. Lars Elenius gör en historisk översikt av nordisk minoritetspolitik i *Nationalstat och minoritetspolitik* (2006) och slår fast att den röda tråden i behandlingen av samerna från majoritetskulturens sida är nationalismen. Religionen och språket har varit sammanhållande faktorer där samerna inte passade in. Från slutet av 1800-talet ökar den etnocentrerade nationalismen och minoritetspolitiken får ett assimilerande fokus. Det är också här som rasbiologin får fäste i Sverige och påverkar bilden av samerna. Slutsatserna som dras av Åsa Össbos studie är att det förekommit en kolonial diskurs där samerna konstruerats som ett nomadfolk utan rätt till markerna de lever på som behöver en förmyndare i form av den svenska staten (Össbo, 2014). Även Ulf Mörkenstam har beskrivit samiskhet och svenskhet i sin avhandling *Om “Lappernes privilegier”*. Här beskriver Mörkenstam hur föreställningen om en grupp också sätter gränser för vad som är möjligt att genomföra på den politiska arenan. Mörkenstam har ett tydligt fokus på sär rättigheter och slutsatsen är att de tenderar att upprätthålla rådande maktförhållanden. Oavsett om vi håller med om slutsatsen eller inte tecknar Mörkenstam i sin avhandling en omfattande bild av konstruerandet av den samiska identiteten som grund för den offentliga hållningen gentemot gruppen. Lennart Lundmark talar om statens hållning som en kulturhierarkisk paternalism som snarast handlade om att omyndigförklara samerna och detaljstyra deras liv *för deras eget bästa* (Lundmark, 2002). I boken “Lappen är ombytlig, ostadig och obekvämt” visar han på hur det är denna syn som präglat beslutsfattare och lagstiftare långt efter att raser inte längre utgjorde legitima kategorier att dela in människor i och synen på samisk kultur som lägre stående hade minskat i omfattning.

1.4 Studiens omfattning och avgränsningar

Denna studie är att betrakta som en kritisk analys med ett fokus på de strukturer och praktiker som möjliggör exploatering på samisk mark. Undersökningen och de slutsatser som dras är grundade på en syn på förhållandet mellan den samiska kulturen och majoritetskulturen som ojämnt och problematiskt. Det är både möjligt och troligt att en mer positivistisk studie hade gett andra resultat. Bedömningen har gjorts att det, på grund av frågeställningarnas karaktär, är ett strukturellt perspektiv som kommer att kunna ge de mest uttömmande svaren och dessutom komma åt underliggande maktförhållanden.

Om resursutnyttjande på samisk mark har det, som vi sett ovan, skrivits en hel del ur varierande perspektiv. Denna studie är dock begränsad till vindkraftsetableringar på samisk mark där både riksintresse vindkraft och riksintesse rennäring är representerade. Av detta följer att även generaliseringsmöjligheterna blir avgränsade på samma vis.

Slutligen några ord om semantik. Denna studie kretsar kring begreppet allmänintresset, en inte helt konfliktfri term. Det finns också andra nära besläktade begrepp som det därför kan vara värt att nämna inledningsvis. I det följande kommer allmänintresset, det gemensamma goda och det kollektivt goda i olika varianter att användas synonymt.

2 Att legitimera planering – en teoretisk utgångspunkt

Det går att argumentera för att jakten på det gemensamma goda, eller det allmänna intresset har legat till grund för många försök till organisering av samhällen. Det är i någon mån en strävan efter värden som inte kan uppnås av individer själva utan som uppkommer i dialog med andra människor i ett samhälle (SOU 1999:75, s. 10). Trots begreppets långa idétradition som går tillbaka till de ständigt lika aktuella gamla grekerna är det långt ifrån självklart vad som avses med allmänintresset (se bl.a. Lewin 1998; Öberg 1994; Karlsson 2008). Allmänintresset kan ses antingen som ett objektivet och givet intresse, som en summering av allas intressen eller som ett gemensamt medborgerligt intresse (Öberg, 1994, s. 15; Karlsson, 2008, s. 377). Begreppet intresse har i detta sammanhang definierats av Campbell & Marshall som den som har “something at stake” (2002, s. 165), alltså den som har något att förlora på till exempel ett visst beslut. Intressen kan vara knutna till en individ eller en grupp, en stugägare eller en sameby till exempel, eller vara mer allmänna, ett miljöintresse eller, som vi ska se, ett riksintresse (jmf Campbell & Marshall, 2002, s. 165).

2.1 Allmänintresset och planeringen

Planering kan sägas legitimeras på två grunder: antagandet om att den leder till kontinuerliga framsteg och tanken om att den syftar till att tjäna det gemensamma, det allmänna (Mukhtar-Landgren, 2012, s. 54). Det allmänna intresset, oavsett hur vi väljer att definiera det, blir alltså ett sätt att legitimera beslutsfattande, bland annat på samhällsplaneringens område (Alexander, 2002, s. 226-227).

Den moderna planeringen har vilat på tanken om att det är rimligt att ge upp vissa privata intressen som rättigheter till sin mark till förmån för allmänintresset. På detta vis kan konflikter lösas genom att motivera handlingar utifrån en tanke om att de syftar till ett kollektivt gott (Alexander, 2002, s. 226-227). I plan- och bygglagen (PBL) återfinns bestämmelser om hänsynstagande till både allmänintresset och enskilda intressen i andra kapitlet (PBL 2 kap 1 §). Strömgren (2010, s. 31) visar på betydelsen av det kollektiva goda som en specifik del i det upplysningsideal som i olika hög utsträckning kommit att prägla planeringen under de senaste decennierna. Även om det som ryms inom begreppet det kollektiva goda har varierat under åren är det universella värden som varit vägledande i planeringen och tanken om att främja möjligheter till ett gott liv för medborgarna har varit central (Strömgren, 2010, s. 246). Under 80-talet fördes

diskussioner om hänsynstagande även till särintressen, då ofta till exempel privatpersoners intresse av sommarstugor i skyddade naturområden. Under 90-talet skedde dock en återgång till en allt större betydelse för allmänintresset, kanske främst i samband med den diskurs om hållbar utveckling som gav politiken ett längre perspektiv; den goda livsmiljön ska vara säkrad även för kommande generationer och vi behöver därför börja hushålla med våra resurser (Strömberg, 2010, s. 246-247).

Allmänintresset inom planeringen kan sägas ha två dimensioner, en processdimension som innefattar tanken om hur beslut fattas, ofta på en demokratisk och rationell grund, samt en substansdimension som snarare rör frågor om planeringens innehåll och det den antas kunna uppnå (Mukhtar-Landgren, 2011, s. 50-53). Alexander menar att processkraven sedan lång tid tillbaka operationaliserats genom lagar, normer och antagandet om det rationella beslutsfattandet (Alexander, 2002, s. 234). Oavsett vad vi anser om dessa procedurer (Campbell & Marshall talar om en planeringens avpolitisering, 1999, s. 471) kan nog de flesta hålla med om att de blivit cementerade. När det gäller substanskraven saknas lika tydliga normativa principer som vad allmänintresset ställer för krav på planeringens själva innehåll (Campbell & Marshall i Mukhtar-Landgren, 2011, s. 52). Campbell & Marshall menar att utan normativa riktlinjer på substansområdet riskerar planeringen att bli utelämnad åt planerarnas godtycke och det blir svårt att ställa planerarna till svars för felaktiga beslut (Campbell & Marshall, 1999, s. 471).

2.2 Kritik

Det bör mot bakgrund av detta inte komma som en överraskning att allmänintresset med sin långa begreppsliga historia också har fått ta emot en hel del kritik. Det finns åtminstone tre vanliga argument mot allmänintresset: det existerar inte, det existerar inte som ett allomfattande värde eller det existerar inte som ett substantiellt värde automatiskt överordnat andra värden (Alexander, 2002, s. 234-236, Moroni, 2004, s. 153-158). Den första gruppen av argument är empiriska och utgår från en konfliktuell syn på samhället. Samhället av idag helt enkelt är för heterogent för att ett enda allmänt intresse ska kunna existera (Moroni, 2004, s. 153). Den andra gruppen argument kommer från liberalt håll och är av moralisk karaktär. Individen måste vara den relevanta enheten utifrån vilken beslut legitimeras, det kan inte finnas några allomfattande värden som trumfar individens privata intressen (Alexander, 2002, s. 235). Slutligen har den tredje gruppen argument uppkommit bland postmoderna teoretiker och är vad Moroni kallar meta-etiska (2004, s. 157). Vi kan enligt detta synsätt aldrig motivera en rangordning av värden och sätta vissa värden, som allmänintresset, före andra värden. Alla individers och gruppers intressen är etiskt likställda och kan inte på något sätt mätas, vi måste därför ta hänsyn till denna värdepluralism (ibid.). Det är inom denna sista kritikinriktning, i viss mån också influerad av den

första, vi finner de kanske mest intressanta ifrågasättandena av allmänintresset som begrepp. Låt oss därför närmare gå in på ett par av dessa.

2.2.1 Postmodern kritik från feministiskt håll

På 60-talet började planeringens tidigare konsensustänkande kring det allmänna intresset som rationellt och objektivt riktmärke att ifrågasättas. Den ekonomiska tillväxtens roll i samhällsplaneringen, eller kanske snarare samhällsplaneringens roll i den ekonomiska tillväxten, blev allt viktigare under 70- och 80-talen. Planeringen kom att få en marknadsliberal inriktning där Adam Smiths osynliga hand visade på att ett tillgodoseende av de individuella intressena hos den rationella ekonomiska mannen genom marknadskrafterna till slut skulle mynna ut i det allmänna intresset, eller kanske snarare konsumentens intresse (Campbell & Marshall, 2002, s. 171-172).

Med början under 70-talet växer också den postmoderna rörelsen fram, representerade av bland annat feministiska teoretiker. För postmodernismens förespråkare är det olikheterna inom samhället som är intressanta, tilltron till universalismen och den objektiva vetenskapen började försvinna och så kallade *lived experiences* fick större betydelse (ibid.). För att förstå det heterogena samhället måste vi förstå alla olika uppfattningar om verkligheten som existerar i det. I denna kontext utgör ett universellt allmänintresse snarare en risk för förtryck än en chans att uppnå ett gemensamt gott (ibid.). Allmänintresset tenderar att gynna en grupp framför andra och tappar därmed sin allmänna karaktär allt mer för varje uteslutande av ett särintresse (Sandercock, 1998, s. 196).

Från feministiskt håll kritiseras att begreppet allmänintresse i sin engelska form *public interest* upprätthåller den klassiska dikotomin mellan *public* och *private* - offentligt och privat - två sfärer som varit tydligt könade och åtskilda under historien. Då mannen är den som i denna dikotomi förknippas med det offentliga blir allmänintresset i första hand mannens intresse (Sandercock, 1998, s. 197). I detta offentliga intresse har inte kvinnor, på samma sätt som män, någonting *at stake*, något som har angetts vara en anledning till kvinnors lägre politiska deltagande av de tidiga feministiska teoretikerna (Jaquette i Jónasdóttir, 1985, s. 23). Ytterligare en aspekt av intressebegreppet är hur *kvinnors rättigheter* riskerar att ersättas av *kvinnors intressen*. Rättigheter är bundna till en samhällskontext och är ofta abstrakta i sin karaktär medan intressen snarare blir ett individuellt önskemål eller behov (Jónasdóttir, 1985, s. 23-24).

2.2.2 Minoriteter och skapandet av den andre

Det är självklart inte bara kvinnor som missgynnas av den härskande synen på allmänintresset. Att det är den privilegierade gruppen i samhället som avgör vad som ska omfattas av allmänintresset och därmed också för andra gruppers talan har implikationer. Det är inte alltid den privilegierade gruppen har möjlighet att sätta sig in i intressen som är knutna till mindre privilegierade grupper om

representation från dessa grupper saknas (Sandercock, 1998, s. 198). Detta är också tankegångar som återfinns hos Nancy Fraser. Hon lägger till representation som en viktig dimension, som komplement till omfördelning och erkännande, i sin rättviseteori (Fraser, 2011). Ett rättvist allmänintresse blir beroende av att samtliga grupper och individer som omfattas representeras på samtliga nivåer i beslutsfattandet. En annan intressant aspekt när det gäller representationen är att den kan antas vara självreproducerade i hög grad. Fraser talar om orättvisor, eller felavgränsningar, på tre nivåer, ordinära orättvisor, metaorättvisor och metapolitiska orättvisor, men vi nöjer oss här med de ordinära orättvisorna (Fraser, 2011, s. 25-29). Varje felavgränsning innebär ett potentiellt utestängande av en grupp individer som påverkas av ett beslut och sannolikheten för att de ska kunna ställa krav i framtiden minskar för varje gång de utestängs.

Minoriteters rättigheter har länge ansetts åtnjuta fullgott skydd i de medborgerliga och mänskliga rättigheterna och av denna anledning har ingen anledning funnits att tillskriva minoritetsgrupper särskilda rättigheter. Men som Will Kymlicka påpekar är det omöjligt för staten att inte gynna vissa kulturella identiteter, vilket också innebär att andra missgynnas (Kymlicka, 1998, s. 118-119). Det är därför inte bara från feministiskt håll kritik riktats mot allmänintresset som övergripande samhällligt mål. Eisenberg som skrivit om minoritetsbefolkningar i Kanada visar bland annat på vikten av språket i konflikten mellan allmänintresset och särintressen. Precis som vi sett tidigare bland de feministiska kritikerna kan man, genom att överhuvudtaget tala om särintressen istället för att, som Kymlicka, tala om rättigheter öppna upp ett utrymme för kompromisser och förhandlingar (Eisenberg, 1998, s. 363).

I boken *Orientalism* avhandlar Edward Said skapandet av orienten i förhållande till väst (1978). Då vi definierar väst som modernt och upplyst blir öst automatiskt motsatsen. Detta skapande av den andre är också något som kommer till uttryck i konflikten mellan allmänintresset och särintressen. Då vi förstår allmänintresset som det kollektiva goda vi kommer fram till genom rationellt, nyktert, förnuftigt och osjälviskt resonerande blir också särintresset motsatsen: irrationellt, känslostyrt och själviskt. Särintressen blir till speciella intressen som bara rör en liten grupp människor som är ovilliga att kompromissa (Eisenberg, 1998, s. 369). Allmänintresset blir ett uttryck för status quo och minoritetsgrupper som kräver förändring blir på detta sätt marginaliserade (Eisenberg, 1998, s. 363). Minoritetskulturer kan då ha svårt att hävda sig när det gäller beslut som fattas i majoritetssamhället, något som också kan vara svårt för medlemmar i majoritetskulturen att förstå då de själva aldrig konfronterats med liknande problem (Kymlicka, 1998, s. 120).

2.2.3 En ny väg till det gemensamma goda

I den olikheternas politik som förespråkas av de postmoderna tänkarna finns alltså inget utrymme för en tanke om ett allomfattande allmänintresse. För att plocka upp Sandercocks resonemang ovan kan vi tala om allmänintressets urholkande i takt med varje intresse som exkluderas. Men som Sandercock påpekar är “en

heterogen allmänhet fortfarande en allmänhet” (1998, s.199). Vi behöver fortsatt förhålla oss till att samhällets olika grupperingar delar, om inte ett allmänintresse så iallafall ett gemensamt samhälle och, återigen i Sandercocks ord, “an intertwined fate” (1998, s. 198). Lösningen som förespråkas av de postmoderna kritikerna är en demokratisk dialog som bygger på erkännande, respekt och acceptans (Fraser, 2011, s. 36-38, Sandercock, 1998, s. 199). Alla måste ges möjlighet att delta i denna dialog, det får alltså inte finnas några felavgränsningar där vissa stängs ute och inte uppfattas vara en del av allmänintresset (Fraser, 2011, s. 25-26). Kymlicka och teoretiker som följt i hans spår förespråkar grupprättigheter som en viktig faktor i att utöka det allmänintresset som på det viset kan omfatta fler. Genom grupprättigheter kommer man åt de problem som finns med skev representation i tillexempel beslutsfattande församlingar (Kymlicka, 1998, s.143-145).

3 Att undersöka omvärlden – metodologiska avvägningar

För att kunna analysera det valda fallet behöver vi några användbara analysverktyg utöver de grundläggande distinktionerna vi gjort kring representation och argumentation. I det följande motiveras några grundläggande metodologiska val och operationaliseringar inför den fortsatta studien. Avslutningsvis görs också en genomgång av materialet som ligger till grund för slutsatserna som dras. Förhoppningen är att underlätta läsningen, öka studiens genomskinlighet och göra upplägget tydligare.

3.1 Val av fall

I en fallstudies natur ligger problematiken med de begränsade förutsättningarna för god extern validitet (Esaiasson et al, 2012, s. 154-155). Logiken säger att vi blir allt säkrare på våra slutsatser i takt med att antal undersökta fall ökar vilket också bör innebära att det motsatta är sant; osäkerheten stiger när antalet undersökta fall sjunker. Detta är dock inte skäl nog att avfärda fallstudiedesignen i en undersökning. Ett sätt att ta sig ur denna validitetssituation är att låta det enskilda fallet ansluta sig till en större grupp av företeelser, att motivera vad undersökningen är *ett fall av* (Esaiasson et al, 2012, s.155, 157). För att undersöka allmänintresse och särintresse i planeringsprocesser har vindkraftsparken i Markbygden valts i egenskap av fall av vindkrafts-etablering på samisk mark. Det är ett projekt som hittills saknar motstycke i och med sin storlek, när parken står klar kommer den vara en av Europas största och innebära en betydande skillnad för den svenska energitillgången. Men detta fall är också ett exempel på motstående riksintressen vilket tillför ytterligare en dimension till analysen. Genom att undersöka detta fall är ambitionen att kunna dra slutsatser både om konflikter mellan allmänintresse och särintresse och mellan motstående riksintressen. Att särintressen får se sig bortprioriterade för allmän-intresset är ingen unik företeelse, men i detta fall är det intresse som, vi senare ska se, får anses vara betraktat som särintresset också klassat som ett riksintresse vilket ger upphov till en mer nyanserad konflikt.

Som vi sett tidigare, under genomgången av tidigare forskning, har anspråk gjorts på att förklara företeelsen exploatering av samisk mark (vindkraft, vattenkraft, gruvnäring) utifrån ett minoritetsperspektiv och ett centrum-periferiperspektiv. Utan att motsäga denna forskning utgör detta ett tillfälle att

kunna uttala sig om hur allmänintresset använts för att legitimera en planeringsprocess.

3.2 Analyismetod

Att arbeta med en kvantitativ metod har en rad förtjänster. Vi kan här tala om en syn på verkligheten som någonting mer än summan av delarna där både helheten och delarna måste förstås i varandras sammanhang (Esaiasson et al, 2012, s. 210, Bergström & Boréus, 2005, s. 25). En kvalitativ studie kräver lite mer arbete när det gäller att operationalisera teorin och i någon mån mäta det som ska undersökas. Teorell & Svensson tecknar en bild av den kvalitativa studien som en övning i stort sett utan generaliserande ambitioner (2007, s. 10-11). Här måste författarna anses vara en aning kategoriska i sin uppdelning mellan kvantitativt och kvalitativt forskningsarbete. Även om det snarare är det partikulära som ligger i centrum för en studie måste vi kunna placera detta i sitt sammanhang och därmed uppnå en förståelse både för delen och för helheten.

3.2.1 Textanalys som metod

Det är studiens frågeställning som måste ligga till grund för den analysmetod som används i en undersökning (Teorell & Svensson, 2007, s.17). För syftet med denna studie har textanalysmetoden bedömts vara lämpligast. Med en något mindre generaliserande ambition hade studien med fördel kunnat kompletteras med intervjuer, framförallt för att svara på den andra frågeställningen. Textanalysen ger oss ett utrymme att tolka texter och plocka ut inte endast det explicita utan också underliggande meningar och betydelse (Esaiasson et al, 2012, s. 223). Som alltid när vi rör oss på hermeneutikens område blir intersubjektiviteten viktig. Forskaren får en central roll i tolkningsprocessen och resultatet kommer att bero på dennes förförståelse och position i förhållande till det undersökta i större utsträckning än i till exempel en kvantitativ studie (Bergström & Boréus, 2005, s. 25). Här finns det självklart de som inte skulle hålla med om detta, utan att med en realists självförtroende hävda att det i själva verket finns objektiv kunskap som kan uppnås på rationell och förnuftig grund. Utan att trassla in oss i en alltför omfattande vetenskapsteoretisk diskussion kan vi sluta oss till att synen på tolkning i detta arbete är mer relativistisk och mindre objektivistisk.

Att genomföra en tolkning är, kärnfullt uttryckt av Eco, i mångt och mycket att applicera det hypotetisk-deduktiva förhållningssättet på ett meningsbärande material (Eco i Teorell & Svensson, 2007, s. 99). Det vill säga att utifrån en hypotes sätta upp vissa indikatorer som förväntas finnas i materialet, pröva dessa indikatorer på materialet och sedan dra slutsatser om sin hypotes. Detta ställer krav både på de indikatorer som väljs, eller hur väl man lyckas operationalisera

det som ska undersökas, och på undersökningens genomförande, hur välinställda analysverktygen är. Vi återkommer till analysverktygen i nästa avsnitt.

Inför arbetet med en textanalys behöver vi bestämma oss för om vi vill analysera materialet utifrån förutbestämda kategorier eller ha ett mer öppet förhållningssätt (Esaiasson et al, 2012, s. 217). För att återgå till vikten av frågeställningen blir det här uppenbart att det rör sig om det förra. Det intressanta i denna undersökning är spänningen mellan allmänintresset och särintressen och av den anledningen faller det sig naturligt att dela upp analysen utifrån dessa begrepp. Att utgå från fasta kategorier förbättrar systematiken i studien, hindrar undersökningen från att sväva iväg från målet och underlättar vidare studier. Ytterligare en fördel med på förhand bestämda kategorier är att vi också kan uttala oss om vad i våra kategorier som inte återfinns i texten, något som kan vara centralt (Esaiasson et al, 2012, s. 217-218).

Slutligen några ord om tolkningsföreträde och forskarens roll i textanalysarbetet. Förhållandet mellan forskaren och det som undersöks är långt ifrån oproblematiskt och genomsyras av ojämlika maktförhållanden. Fanny Ambjörnsson hänvisar till exempel till feministiska teoretiker som hävdar att det krävs kvinnliga erfarenheter för att kunna uttala sig om det kvinnliga kollektivet (Ambjörnsson, 2003, s. 44) och Neumann exemplifierar denna snårighet med orientalismdiskursen och författaren Edvard Said (Neumann, 2003, s. 79-84). Efter att Said skrivit en mycket omtalad bok på temat orientalism fick författaren utstå kritik för att själv gå i samma fälla som de han kritiserat. Vi behöver alltså vara medvetna om vilka diskurser vi riskerar att reproducera med det akademiska bidraget. Som Svenska Samernas Riksförbund slår fast är samerna "ett välutrett folk" (Svenska samernas riksförbund, 2014). Otaliga är de rapporter och studier som genomförts med mer eller mindre välvilliga föresatser, från kolonialismens och rasbiologins tidevarv till statliga offentliga utredningar och avhandlingar idag. Inte sällan har dessa utförts av forskare utan koppling till det samiska samhället. Som Åsa Viridi Kroik, samisk religionsforskare, uttrycker saken: "Många sameexperter åker aldrig på några fältstudier, och gör de det är det inte säkert de kommer till insikt då heller. Ändå hävdar de sina synsätt som samiska, eller snarare Samiska. 'Det samiska perspektivet' lär en tysk forskare säga sig besitta. Själv visste jag inte att det fanns ett sådant" (Viridi Kroik, 2002). Detta självpåtagna tolkningsföreträde är självklart problematiskt även om tanken bakom studierna är nog så goda. Forskaren är utifrån ett relativistiskt synsätt inte endast en objektiv observatör utan snarare en aktiv konstituerande aktör. Att placera den samiska befolkningen i objektposition i undersökning efter undersökning påverkar i allra högsta grad bilden av det samiska och samerna. Därmed inte sagt, hävdar jag, att vi är helt utelämnade åt någon sorts determinism där vi endast kan undersöka de strukturer vi själva är underkastade. Genom en god medvetenhet om den egna positionen i förhållande till det eller de som undersöks finns alla förutsättningar för en undersökning som kan bidra till en ökad förståelse.

3.2.2 Operationaliseringar och analyschema

För att kunna svara på de två frågor som ställts i inledningsskedet av denna undersökning med hjälp av teorier om allmänintresset behöver vi göra de undersökta fenomenen mätbara i någon mening. Vår första frågeställning är av mer proceduriell art som hur värden förknippade med allmänintresset används för att motivera beslut, hur särintressen konstrueras som motsatsen till allmänintresset och varför intressen ibland får ersätta rättigheter. Den andra frågeställningen är av mer substantiell art och handlar om vem som ska omfattas av allmänintresset. Genom att strukturera analysen enligt två huvudsakliga kategorier: hänvisningar till allmänintresse och hänvisningar till särintresse kan vi sortera bland argument och ståndpunkter.

För att sortera i materialet när det gäller argumentationen använder vi oss här av ett enkelt analyschema. Genom att identifiera vissa begrepp som indikatorer på hänvisningar till allmänintresse respektive särintresse bedöms det möjligt att dra grundläggande slutsatser om hur de undersökta politiska besluten motiverats och också utifrån vilka grunder de kritiserats. Notera att samtliga begrepp är exempel och att ord relaterade till begreppen nedan kan komma att vara aktuella i undersökningen. Av denna anledning förekommer noggranna hänvisningar till texten som utgör grund för tolkningen. Ett argument som till exempel innehåller *nationell* eller *allmänheten* bedöms alltså vädja till allmänintresset och det gemensamma goda medan ett argument som innehåller *minoritet*, *sameby* eller *motstående intresse* snarare spelar på sin ställning som särintresse. De två kategorierna bedöms här vara ömsesidigt uteslutande. En referens till allmänintresset förutsätter ett kontrasterande särintresse och vice versa. Att hänvisa till allmänintresset blir därför att konstruera det motstående intresset som ett särintresse, i linje med Eisenbergs resonemang i avsnitt 2.2.2. Indikatorerna återfinns i tabell 1 nedan och syftar till att konkretisera begreppen allmänintresse och särintresse samt att bidra till studiens intersubjektivitet.

De flesta av dessa indikatorer bedöms ha en tydlig koppling till respektive begrepp men några kräver ett förtydligande. Att riksintresse bedöms som ett begrepp kopplat till tanken om allmänintresset utreds i avsnitt 5.1. Ett riksintresse är, som vi kommer att se, inte alltid betraktat som ett allmänintresse men när riksintresse används i argumentationen görs här bedömningen att det som eftersträvas är den legitimitet som det implicita allmänintresse som ingår i riksintressebegreppet skänker. Skyddandet av en fågelart nära ett kärnkraftverk kanske inte ses som en självklar del av allmänintresset men när den ornitologiska föreningen visar på att området är av riksintresse för naturvärden är det just allmänintresset man försöker legitimera en skyddsinsats med. Förhoppningen är att sambandet mellan riksintresse och allmänintresse kommer att vara ännu tydligare efter den mer grundläggande genomgången i kapitel 5 nedan. Här återfinns också begrepp som *särart* och *Sápmi* (i kontrast till Sverige eller Piteå till exempel).

Vi måste också vara uppmärksamma på vad som *inte* kommer till uttryck i de texter som undersöks i denna studie. Här är vi, mot bakgrund av den teoretiska genomgången framförallt intresserade av användandet av begreppet intresse istället för begreppet rättighet (jämför Jónasdóttir i avsnitt 2.2.1 och Eisenberg i 2.2.2). Som vi sett tidigare innebär användandet av intresse istället för rättighet i

viss mån att man öppnar upp ämnet för diskussion och kompromisser på ett annat vis. I denna analys ligger fokus på när rättighetsargumentet används, då detta är en mindre vanligt förekommande företeelse än hänvisningar till intressen. För att underlätta analysen återfinns detta begrepp kursiverat i analysens schemat.

Allmänintresse	Sverige/svensk nationell allmänheten samhället helhetsperspektiv riksintresse
Särintresse	motstående intressen samebyar minoritet/särart Sápmi <i>intresse (ej rättighet)</i>

Tabell 1

Slutligen några ord om upplägget på denna analys. Inledningsvis behandlas riksintressesystemet och utnämningen av riksintresse vindkraft och riksintresse rennärning. Här ligger fokus på riksintresse vindkraft eftersom det är vindkraftsetableringar som är den vårt huvudsakliga intresseområde i denna undersökning. Syftet är att undersöka kopplingen mellan riksintressen och allmänintresset. Efter detta övergår vi till den huvudsakliga analysen, fallet vindkraftsparken i Markbygden för att kunna svara på våra inledande frågeställningar. Båda dessa delar undersöks med hjälp av det analysenschema vi ställt upp ovan. Detta tolkningsarbete kommer medvetet att vara förhållandevis fritt, något som ställer höga krav på motiveringen av de slutsatser som dras (Bergström & Boréus, 2002, s. 25). Av denna anledning är det, ur intersubjektivitetssynpunkt, viktigt att vara tydlig med vilka formuleringar som ligger till grund för tolkningarna. Det ska också understrykas att det är operationaliseringarna i detta analysenschema, som är mina egna, som ligger till grund för analysen och därmed också för dess slutsatser.

3.3 Material

Materialet som ligger till grund för slutsatserna i denna undersökning är insamlat utifrån ett strategiskt urval. Dokument och handlingar har valts utifrån relevans för studien och kan delas in i två huvudsakliga teman: riksintresse och Markbygden.

När det gäller riksintressen ligger fokus i denna studie på riksintresse vindkraft då bedömningen gjorts att det riksintresset spelar större roll för etableringarna av vindkraft. Utöver lagarna rennäringslagen (RNL), miljöbalken (MB) och plan- och bygglagen (PBL) med förarbeten och utredningar (prop. 1985/86:3, SOU 1998:52, SOU 2008:86) har Energimyndighetens *Riksintresse vindbruk* och Jordbruksverkets/Sametingets utnämningar av riksintresse rennärning använts som utgångspunkt. Även Sametingets policydokument *Sametingets syn på vindkraft i Sápmi* och myndighetens remissvar till Energimyndigheten kring riksintresse vindkraft använts.

I fallstudien av vindkraftsparken i Markbygden har huvudsakligen dokument från länsstyrelsen i Norrbotten (beslut om Etapp 1 och 2), regeringen (Tillåtlighetsprövning M2009/1517) och Piteå kommun (miljökonsekvensbeskrivning (MKB) Vindbruksplan, Vindbruksplan, Planeringsförutsättningar Vindbruksplan, Samrådsredogörelse Vindbruksplan) legat till grund för analysen. Även här har Sametingets officiella hållning uttolkats från *Sametingets syn på vindkraft i Sápmi* men också från deras utlåtande i samband med länsstyrelsens beslut om Etapp 1 och 2 samt regeringens tillåtlighetsprövning. Vindbruksplanen från Piteå kommun är fortfarande på förslagsstadiet och ingår i ett arbete med kommunens nya översiktsplan. Eftersom Markbygden fortfarande är ett pågående projekt och den sista etappen ännu inte godkänts har bedömningen gjorts att även dessa dokument kan ligga till grund för kommunens övergripande syn på vindkraft i området. Då det vi vill kunna uttala oss om är vindkraftsetableringar på samisk mark tillåter detta material oss att göra detta i ett något större sammanhang än det undersökta fallet.

För att få fram samiska röster har uttalanden och dokument från samebyar och Sametinget använts i denna studie. Det är viktigt att påpeka att det är just avsändarna av dessa texter som ges utrymme i denna studie. Vi kan inte tala om ett samiskt perspektiv eller ett uttalande från samiskt håll då denna undersökning, som de allra flesta undersökningar, fokuserar på de renskötande samerna, en grupp som inte alla samer ingår i. Däremot måste Sametinget ses som ett representativt folkvalt organ för det samiska samhället inom Sveriges gränser och därmed, i ett offentligt sammanhang, förväntas agera därefter. De samebyar som förekommer i denna undersökning är Östra Kikkejaure, Semisjaur-Njarg, Udtja och Loukta-Mavas samebyar.

Svevind, som är det kraftbolag som är initiativtagare och ansvariga för uppförandet av vindkraftsparken i Markbygden, har upprättat en MKB och en sammanfattningsbroschyr. Då denna studie framförallt fokuserar på den offentliga diskursen och inte på enskilda aktörer som dessutom har ett ekonomiskt intresse har dokument från Svevind i så stor utsträckning som möjligt undvikits. Det är dock kraftbolaget själva som upprättat den enda MKB som finns tillgänglig för projektet och bolagets argumentation har till viss del legat till grund både för regeringens tillåtlighetsprövning och länsstyrelsens slutgiltiga beslut. Av denna anledning har dessa två dokument valts ut.

Materialet är i huvudsak daterat till åren mellan 2009-2014. Offentliga utredningar och propositioner förekommer som är daterade till 80- och 90-tal. Då tanken är att svara på frågor både om hur den aktuella vindkraftsparken motiverats

och motiveras, och, på en lite högre abstraktionsnivå, vilken roll allmänintresset spelar och vilka som anses omfattas av detta har bedömningen gjorts att kronologin inte är central. Vi står inte i begrepp att genomföra en processpåring i strikt mening utan snarare titta på hur allmänintresset används, och har använts, som legitimerande grund inom planeringen. Här är det värt att påpeka att det är detta material och inget annat som ligger bakom slutsatserna i denna studie. Ett annat urval hade förhoppningsvis gett liknande resultat men analysverktygen gör inga anspråk på att vara allomfattande i nuläget, för detta krävs vidare undersökningar under både mer och mindre gynnsamma förhållanden.

4 I vems intresse?

Den följande studien är som vi tidigare varit inne på uppdelad i två delar. Vi tittar först kort på riksintressesystemet i syfte att förklara dess betydelse i planeringsprocesser. Sedan görs en mer grundläggande genomgång av etableringen av vindkraftparken i Markbygden.

4.1 I rikets intresse

I miljöbalken (MB), som är en ramlag, återfinns hushållningsbestämmelserna. I 1 § slås fast att “[m]ark- och vattenområden skall användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov”. Denna paragraf säger också att företräde ska ges åt den användning som “medför en från allmän synpunkt god hushållning”. Detta är en formulering som också känns igen från PBL 2 kap 1 §. I 5-9 §§ behandlas de så kallade riksintressena. Rennäringen, natur- och kulturmiljöer, fyndigheter av ämnen och material, energiproduktion och betydelsefulla områden för totalförsvaret kan utgöra riksintressen. Riksintressen kan överlappa varandra (för översikt, se Vindbrukskollen, 2014) och i 10 § MB behandlas situationer då det föreligger konflikt mellan riksintressen, alltså att ett område är klassat som riksintresse enligt flera paragrafer i denna lag. Företräde ska då ges “åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Behövs området eller del av detta för en anläggning för totalförsvaret skall försvarsintresset ges företräde”. Det är alltså endast när totalförsvarets riksintressen är involverade som det finns en tydlig subsidiaritet, i övrigt behöver avvägningar göras från fall till fall, något som följer av att miljöbalken är just en ramlag. Riksintressen utses av ansvarig myndighet enligt (2 § i förordning 1998:896). Riksintresseanspråk lämnas, när det gäller vindkraft av energimyndigheten och när det gäller rennäring (sedan 2008) av Sametinget. Det är sedan länsstyrelserna som ansvarar för att kommunicera planerna till kommunerna som förväntas ta hänsyn till dessa i sina översiktsplaner vilka i sin tur ska granskas av länsstyrelsen (SOU 2014:59, s. 30). Dessa översiktsplaner utgör viktiga beslutsunderlag i de fall där det allmänna intresset ska beaktas trots att de inte är juridisk bindande dokument (SOU 2008:86, s. 64).

4.1.1 Riksintresse vindkraft

Ett vindkraftverk är beroende av en rad faktorer som vi kan sammanfatta i begreppet tillgång på vind med högt energivärde (SOU 1998:152, s. 25). Sådan vind är på många håll i landet, om inte sällsynt, så i varje fall inte helt självklar. I sakens natur ligger att vind med högt energivärde framförallt återfinns i områden med stora obebyggda arealer där vinden kan färdas förhållandevis fritt. Vi kan alltså dra slutsatsen att vindkraften har samma preferenser som Ulf Lundell i detta fall och trivs bäst i öppna landskap. Av denna anledning finns det vissa områden som är klassade som riksintressen för vindkraft. Detta är områden med krav på viss vindhastighet och avstånd från bebyggelse och utses av energimyndigheten (Energimyndigheten, 2013:a). Områden som är klassade som riksintressen "skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna" och regleras när det gäller vindkraft i MB 3 kap 8 §.

I utredningen *Prövning av vindkraft* har Sametinget uttalat sig om vikten av att samer medverkar i samrådsprocesser inför urvalet av riksintresseområden (2008:86, s. 135). De platser i norra Sverige som utpekats som riksintresse för vindkraft sammanfaller ofta med samiska områden då rennäringen är en mycket ytkrävande näring. När riksintresse vindbruk uppdaterades år 2013 skickade Energimyndigheten ut det färdiga förslaget på remiss till en rad myndigheter, däribland Sametinget som underkände förslaget i sin helhet (Sametinget, 2013). I Energimyndighetens slutgiltiga rapport framkommer inte att några invändningar funnits och endast några av de berörda länens länsstyrelser nämns i samband med att vissa ändringar gjorts i förslaget (Energimyndigheten, 2013:a). Överlag är samerna dåligt representerade när det gäller utredningar kring vindbruk; I de tre huvudsakliga statliga offentliga utredningarna som behandlar vindkraft förekommer ord som samisk kultur, rennäring eller SSR endast enstaka gånger (SOU 1998:152, SOU 1999:75, 2008:86).

4.1.2 Riksintresse rennäring

Fokus ligger inom ramarna för denna studie på riksintresse vindkraft men låt oss kort gå igenom riksintresse rennäring innan vi sammanfattar riksintressesystemets roll i beslutsfattande kring vindkraftsetableringar. Områden av riksintresse för rennäringen utses av Sametinget (innan 2008 var detta Jordbruksverkets uppgift) och ska enligt förarbeten till lagen om hushållning med naturresurser m.m. "bibehålla förutsättningarna för näringen genom att ge de viktigaste områdena inom varje sameby ett särskilt skydd" (prop. 1985/86:3, s. 161). Skyddet omfattar områden som är viktiga för rennäringen, till exempel flyttleder, kalvningsland och vissa betesmarker, framförallt vinterbetesmarker. I propositionen anges att "[d]et är områden av detta slag som det är av stor betydelse från nationell synpunkt att skydda mot förändringar. Det bör härvid observeras att även förhållandevis begränsade åtgärder kan avsevärt försvåra renskötseln" (ibid.). Områden av riksintresse för rennäringen i Norrbottens och Västerbottens län fastställdes år 2005, vilket innebär att Jordbruksverket ansvarade för denna utnämning. Sametinget kompletterade år 2009 med riksintresseområden i Jämtlands och Västernorrlands län (Sametinget, 2009:b)

Som nämnts ovan var det tidigare Jordbruksverket som utsåg riksintresse rennärning. När de första områdena skulle utnämnas begärde man in underlag från länsstyrelsen i Jämtland men valde att inte fatta beslut om några områden för riksintresse rennärning i länet (Sametinget, 2009:b). Här kan vi, i linje med Nancy Fraser i avsnitt 2.2.2 ovan tala om ett uteblivet erkännande av de samebyar som finns i dessa län. Även om det kan anses anmärkningsvärt att Sametinget blev ansvarig myndighet för riksintresse rennärning först år 2008 har Sametinget varit inkluderade i Jordbruksverkets arbete även innan detta officiella övertagande. En renmarkgrupp bestående av länsstyrelserna, Sametinget och SSR deltog i samråd under processen (Jordbruksverket, 2005). Överlag är samerna genom olika organ bättre representerade i utnämningen av riksintresse rennärning vilket också är vad förförståelsen leder oss att tro då det här rör sig om just rennärningen som enligt RNL är förbehållen den samiska befolkningen (1 § RNL).

4.1.3 Riksintresset och legitimeringen

I delbetänkandet från riksintresseutredningen (SOU 2014:59) behandlas riksintressets funktion som legitimerande i beslutsprocesser. När myndigheter pekar ut riksintresseområden får dessa beslut ingen rättsligt bindande verkan. Dessa beslut ska i teorin endast fungera vägledande och kan därför inte överklagas (SOU 2014:59 s. 28). Men, som utredningen också påpekar: “för handläggare på länsstyrelser och kommunerna fungerar dock [riksintresse-]underlaget ofta som en presumtion på riksintressets giltighet och aktualitet även om det i varje enskilt fall finns en möjlighet att göra en självständig bedömning” (ibid.). Även Energimyndigheten visar också på att riksintressets höga juridiska status kan påverka avvägningar och bedömningar (Energimyndigheten, 2013:a). Som vi tidigare nämnt är också de kommunala översiktsplanerna en del i denna legitimering då det är här riksintressen blir förankrade i kommunernas arbete. Dessa översiktsplaner utgör viktiga beslutsunderlag i de fall där det allmänna intresset ska beaktas trots att de inte är juridisk bindande dokument (SOU 2008:86, s. 64).

Mot bakgrund av detta görs här därför bedömningen att riksintresset vinner legitimitet då det är något som ligger just i rikets intresse, och därmed i allmänhetens intresse. Av denna anledning kommer vi nu i den avslutande delen av analysen att notera hänvisningar till riksintresse som argument som anspelar på legitimiteten som allmänintresset skänker.

4.2 Markbygden

Det område som i det följande kommer att kallas Markbygden avser ett ca 450 km² stort område mellan Åbyälven och Lillpiteälven strax väster om Piteå i Norrbottens län (Regeringen, 2010). Stora delar av området omfattas av både riksintresse vindkraft och riksintresse rennärning (se t.ex. Vindbrukskollen, 2014).

Området bedöms som lämpligt för vindkraft på grund av goda vindförhållanden och välfungerande infrastruktur för både vägtrafik och el (Svevind 2008). I Piteå kommuns översiktsplan anges Markbygden vara ett område lämpligt för etablering av vindkraftsparker. Man hoppas från kommunens håll kunna vända den negativa befolkningstrend som landsbygden drabbats av genom de synergieffekter som parken förväntas skapa (Piteå kommun, 2007). År 2008 ansökte energibolaget Svevind om att få anlägga en av Europas största vindkraftsparker i Markbygden. Färdigställd ska parken omfatta 1100 vindkraftverk med en sammanlagd energiproduktion av 8-12 TWh per år beroende på bland annat teknisk utveckling (Svevind, 2014). År 2012 var Sveriges totala energiproduktion 162,4 TWh där vattenkraften står för 78,5 TWh, kärnkraften för 61,4 TWh och befintlig vindkraft för 7,2 TWh (SCB & Energimyndigheten, 2013, s. 1). Regeringen beslutade att godkänna tillståndsprövningen 2010 (Regeringen, 2010) och Länsstyrelsen fattade det slutgiltiga beslutet om att godkänna den första etappen, bestående av 314 kraftverk i december 2011 (Länsstyrelsen Norrbotten, 2011). Den andra etappen godkändes i maj 2014 (Länsstyrelsen Norrbotten 2014). Samrådsprocessen kring Markbygden har fått kritik, bland annat i rapporten Fullbordat faktum - en studie av förankringsprocesser som undersökt hur samrådsförfarandet gått till utifrån de olika aktörernas inflytande (Piteå kommun, 2010). Rapportens slutsats är att företrädare för motstående intressen blivit exkluderade, hindrade och haft lågt inflytande i processen (Piteå Kommun, 2014:b).

Området som vindkraftsparken tar i anspråk ligger på Östra Kikkejaure samebys betesmarker och vissa platser i området omfattas av riksintresse rennäring (se Vindbruksollen, 2014). Från Sametingets håll har oro uttryckts över hur ökad vindkraftsetablering kommer att påverka rennäringen, men också den samiska kulturen (Sametinget, 2009, s. 9-10). Vindkraftverk tar inga stora markarealer i anspråk rent fysiskt men har stor påverkan på landskapet, både visuellt och på grund av de kringverksamheter som en vindkraftpark av den här storleken förutsätter. Byggtiden beräknas till ca 10 år och förutsätter 50 mil väg, grustäkter, anläggning för betongproduktion och utbyggnad av elnätet, något som befaras få stora konsekvenser för renarnas beteende (Regeringen, 2010, s. 5-11).

4.2.1 Vindkraft i allmänhetens intresse

I det material Svevind publicerat inför projektet anges att Markbygden valts ut för etableringen bland annat på grund av förekomsten av “[f]örhållandevis liten grad av motstående intressen” (Svevind, 2008). I Svevinds MKB anges som fördel med lokaliseringen att “avståndet till närmaste helårs- och fritidsboende är mer än 1 km” (Svevind, 2007, s. 4), något som utgör ett tydligt utslag av den sameby som nyttjar marken på delårsbasis och förminskar dess betydelse i sammanhanget. Ett resonemang som också återkommer i företagens bedömning av alternativa lokaliseringar: “Alternativa lokaliseringar kan även vara i fjällen, i södra Sverige eller till havs där det ofta är mycket goda vindvärden, men konflikterna är mycket större med andra samhällsintressen, främst genom den större folkmängden”

(Svevind 2007, s. 5). Här finns också hänvisningar både till att området är klassat som ett riksintresse för vindkraft och till ett "nationellt intresse" när det gäller energi- och climateffekter och man räknar med stora samhällsnyttor i form av positiva regionala effekter och "förbättrade förutsättningar att bibehålla och utveckla serviceutbudet" (Svevind, 2008).

Vid tillåtlighetsprövningen 2010 gör regeringen bedömningen att "rennäringen i de områden som bedömts vara av riksintresse inte kommer att påtagligt försvåras" (Regeringen, 2010, s. 15). Hänvisningar till både riksintresse rennäring och riksintresse vindkraft återfinns i resonemanget föregående beslutet men regeringen väljer ändå att godkänna projektet mot bakgrund av de energi- och miljömål som satts upp av riksdagen och med villkoret att Svevind kompenserar för det intrång på samebyns marker som parken utgör (Regeringen, 2010, s. 15-17). I och med detta villkor (som fått kritik från både Sametinget och den angränsande samebyn Semisjaur-Njarg, se Länsstyrelsen Norrbotten, 2014, s. 23, 28) anser regeringen att "verksamheten går att förena med de allmänna hänsynsreglerna och målen i miljöbalken samt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna" (Länsstyrelsen Norrbotten s. 76). Detta kan alltså ses som ett tecken på att regeringen bedömer att de båda riksintressena kan samexistera. Udtja sameby har i samrådsförfarandet i samband med Piteå kommuns översiktsplan uttalat sig om denna hållning: "De omnämnda svenska organen saknar helt kunskap av praktisk renskötsel och/eller detaljkunskap om den samiska kulturen. Även legitim samisk representation saknas i dessa organ." (Piteå kommun, 2013, s. 72). Från Sametingets håll pekar man på att det inom den samiska kulturen finns platser och naturområden, som är betydelsefulla för samerna som lever där, som inte finns dokumenterade på samma sätt som tillexempel majoritetssamhällets fornlämningar (Sametinget, 2009:a). Av denna anledning finns inte heller ett skydd för dessa på samma sätt som för fornlämningar. Man hävdar att det finns "ett samiskt förhållningssätt till mark och vatten som skiljer sig från majoritetssamhällets. Många samer lever i ett omedelbart och nära förhållande till naturen" och att "det finns förhållanden och sammanhang i naturen som har haft och har stor betydelse i det samiska samhället. Tillgången till rent vatten och opåverkad mark är en förutsättning för en livskraftig samisk kultur" (Sametinget, 2009:a, s. 9). Här ser vi argument baserade på den samiska kulturens särart snarare än på rennäringens status som riksintresse och något som ligger i allmänhetens intresse att bevara. Överlag ställs ofta Sápmi och Sverige mot varandra på samma sätt som samiska samhället och majoritetssamhället i argumentation från Sametinget och de samebyar som uttalat sig i samband med de beslut som omfattas av denna studie (se t.ex.: Sametinget, 2009:a; Piteå kommun, 2013; Regeringen, 2010). Detta kan anses tyda på att det finns en uppfattning om att man inte omfattas av det allmänintresse som hänvisas till från energibolagets och energimyndighetens sida. I ett uttalande från Udtja sameby menar man, mot bakgrund av att regeringen bedömt det möjligt för rennäring och vindkraft att samexistera i ett område, att det "snarare verkar som summariska slutsatser eller i vart fall slutsatser som enbart fokuserar på ett dominerande svenskt förhållande eller intresse" (Piteå kommun, 2013, s. 72).

Detta kan alltså ses som ett avståndstagande från detta dominerande svenska intresse i enlighet med analys-schemat i avsnitt 3.2.3.

Från Piteå kommuns sida valde man 2011 att tillstyrka Sjevinds ansökan baserat på ett "helhetsperspektiv vad gäller energiproduktion, uppfyllelse av miljömål, arbetsmarknad och samhällsekonomiska effekter i stort" (Länsstyrelsen Norrbotten, 2011, s. 12). Denna syn på vikten av prioritering av vindkraften återkommer i det förslag till översiktsplan för vindbruk som tagits fram av Piteå kommun under 2013 och 2014. Där anges att planen för utbyggd vindkraft "harmonierar med samtliga tillväxtdokument som tagits fram på europeisk, nationell, regional och lokal nivå" och kommer att leda till nya arbetstillfällen, utbildningsplatser och satsningar på forskning och utveckling (Piteå kommun, 2014:a, s. 3). Som vi tidigare varit inne på står Piteå kommun inför samma utmaningar som många andra norrlandskommuner med negativ befolkningstillväxt och allt färre arbetstillfällen. Kommunens förhållandevis positiva inställning till vindkraftsetableringar bör kunna förklaras, i alla fall delvis, med den tro på vindkraften som framtidens lösning på kommunens tillväxtproblem som förekommer i materialet. Vindbruksplanens syfte är att utse områden som är lämpliga för vindkraft för att underlätta framtida etableringar av vindkraft i kommunen. Större delen av de utpekade områdena överensstämmer med områden som av Energimyndigheten klassats som riksintresse vindkraft (Piteå kommun, 2014:b, s. 51-55). I planen för vindbruk hänvisar kommunen till rennäringen som ett viktigt inslag för en "uthållig kommun" men många av de områden som är klassade som lämpliga för vindkraft ligger på eller nära områden som är klassade som riksintresse rennäring. Villkoret är att hänsyn skall tas till riksintresseområdena men som vi kommer att se är det inte en förutsättning för att ett område skyddas från etableringar (Piteå kommun, 2014:b, s. 52-55). Överlag ges större utrymme till rennäringen i senare dokument från kommunen men ofta som ett hinder för vindkraftsetableringar som skulle kunna bidra till kommunens välgång och sällan som ett riksintresse av värde för allmänheten.

I samrådsprocessen kring kommunens översiktsplan har samtliga samebyar som kan komma att påverkas av vindkraftsetableringar hörts. Från Loukta-Mavas sameby påpekas att det i nuläget är tydligt "att renskötseln som riksintresse mäts efter annan måttstock i förhållande framförallt till extraktiv industri som gruvnäring och vindkraft" och menar att det är nödvändigt att riksintresse rennäring sätts in i samma nationella kontext som riksintresse vindkraft (Piteå kommun, 2013, s. 30). Detta är ett tydligt exempel på hur man från samebyns håll hänvisar till rennäringens officiella status som riksintresse. Liknande argumentation återfinns från Östra Kikkejaure sameby inför regeringens tillåtlighetsprövning 2010 där man hänvisar till förarbeten till hushållningsbestämmelserna som slår fast "att det är av stor betydelse från nationell synpunkt att skydda områden som är viktiga för rennäringen mot förändringar" (Regeringen, 2010, s.14). I anslutning till detta hänvisar man också till FN:s urfolkrättigheter som förbjuder verksamhet som försvårar urfolks traditionella näringar (ibid). Argumenten är dock inte uteslutande av allmänintressekaraktär, hänvisningar finns också till de ekonomiska effekter det skulle innebära för de individer som lever och arbetar i samebyn, en tydligare hänvisning till

särintressen. Argument som anspelar på samernas rättigheter i egenskap av urfolk eller på grund av sedvanerätt återfinns mycket sällan i materialet och argumenten kommer uteslutande från Sametingets eller samebyarnas håll.

I beslutet som fattades om tillstånd även för etapp 2 i maj 2014 hänvisar Energimyndigheten till vindkraften som nationellt intresse, något som också Piteå kommun framhåller (Länsstyrelsen Norrbotten, 2014, s. 16, 22). Bland de utlåtanden som kommit in i samband med denna beslutsprocess är det endast Sametinget som argumenterar för att rennäringsen utgör ett riksintresse: “[b]estämmelser om områden av riksintresse för rennäringsen avser allmänna intressen och vilar på folkrättslig grund” (Länsstyrelsen Norrbotten, 2014, s. 23). Sametinget pekar på att riksintressen ska skyddas mot åtgärder som påtagligt försvårar näringsens bedrivande och menar att det avtal som träffats mellan samebyn och bolaget är ett tydligt tecken på att Markbygden innebär just sådana åtgärder (ibid.). Här ser vi alltså argument kopplade både till allmänintresset och ett rättighetsperspektiv (jämför Eisenberg i avsnitt 2.2.2 ovan). I samma utlåtande bedöms dock de enskilda samebyarna (Semisjaur-Njarg och Östra Kikkejaure) företräda det enskilda intresset i det aktuella fallet, vilket snarare tyder på en syn på en konflikt mellan allmänintresset och rennäringsen som ett särintresse (Länsstyrelsen Norrbotten, 2014, s. 23). Inte heller i uttalandet från Semisjaur-Njarg återfinns några hänvisningar till rennäringsen som riksintresse. Kanske kan detta härledas till resultatet av Sametingets undersökning av miljödomar där man medger att utpekandet av riksintresse rennäringsen kan utgöra ett viktigt skydd för näringsen men också framhåller att “[i] de fall där frågan har prövats av domstol har dock utpekandet av riksintresse för rennäringsen inte i ett enda fall lett till att tillstånd inte har beviljats” (Sametinget, 2009:a, s. 12). Det verkar alltså som att det finns en hierarki mellan olika riksintressen där vissa ges företräde framför andra.

4.2.2 Konflikter mellan riksintressen

I utredningen *Vindkraft - en ren energikälla tar plats* slås fast att “vid bedömning av graden av konflikt mellan vindenergiintresset och andra intressen blir det som regel fråga om kvalitativa värderingar, där man mot varandra har att ställa värden av helt olika karaktär; ekonomiskt värde, estetiska kvaliteter, vetenskapliga, ideella och imaginära värden, miljöskydd, människors attityder m.m.” (SOU 1998:152, s. 40-41). Det är i detta fall hushållningsbestämmelserna i MB som syftar till att utgöra grund för avvägning mellan olika riksintressen (MB 3 kap 10 §) och det är allmänintresset som ska vara den grundläggande principen: “Lagens grundläggande syfte bör vara att främja en användning av naturresurserna som är förnuftig för samhället vid en allsidig, samlad bedömning, både i ett långsiktigt och i ett kortsiktigt perspektiv” (prop 1985/86:3, s. 14).

I Energimyndighetens rapport *Riksintresse Vindbruk 2013* bedöms riksintresse vindkraft och riksintresse rennäringsen, i hög utsträckning, kunna samexistera (Energimyndigheten, 2013:a, s. 22). Detta samtidigt som man från Sametingets håll hela tiden hävdat att detta ofta är, om inte en omöjlighet så iallafall ytterst

osäkert i och med att det finns mycket lite forskning på hur renarnas beteende förändras av vindkraftsetableringar (Sametinget, 2009:a). Detta ligger också till grund för hållningen som kommunen antar i arbetet med den nya översiktsplanen: “Med hänsyn till den sammanvägda bedömning som kommun, länsstyrelse och regering gjort avseende Markbygden bedöms det dock som möjligt med vindkraft och rennäring i samma område” (Piteå Kommun, 2014:c, s. 7). I samband med beslutet om den andra etappen uttrycker kommunen vad som närmast kan liknas vid oro över att “andra intressenters krav/önskemål kan leda till att ett stort antal vindkraftverk inte kan uppföras. Miljöprövningsdelegationen har därför att pröva dessa intressen mot Sveriges behov av förnyelsebar energi” (Länsstyrelsen Norrbotten, 2014, s. 16).

I sitt utlåtande till regeringen fyra år tidigare anger miljöprövningsdelegationen från Länsstyrelsen i Norrbotten att bedömningen görs att “vindkraftsintresset bör äga företräde i de fall samexistens inte bedöms vara möjlig” (Regeringen, 2010, s.13). Det råder alltså en enighet från kommun, länsstyrelse och regering om att vindkraft och rennäring bör kunna samexistera i ett område men att vindkraft ska prioriteras då det inte är möjligt. Detta trots invändningar från samebyar och Sametinget om att beslutsunderlag på hur renarna och den samiska kulturen påverkas av vindkraften saknas.

5 Slutsatser

Att det råder ojämna maktförhållanden mellan den samiska minoritetsbefolkningen och majoritetssamhället är varken nytt eller särskilt svårt att förstå. Gedigen litteratur finns på områden som rör både centrum-periferiteorier och olika typer av minoritetsteori. Denna studie har inte varit ett försök att motbevisa någon av dessa teoribildningar, tvärtom är det i de här teorierna analysen tagit avstamp. Det vi däremot har sett är att det finns en förhållandevis tydlig indikation på att en möjliggörande faktor i etableringen av vindkraftsparken i Markbygden är förhållandet mellan allmänintressen och särintressen. Bilden som träder fram visar att det finns en diskurs där riksintresse vindkraft bedöms vara ett allmänintresse och riksintresse rennäring bedöms vara ett särintresse.

Riksintressen är som tidigare påpekat inte juridiskt bindande. Däremot har vi, under studiens gång, sett att vindkraftsparken konsekvent motiverats utifrån området status som riksintresse. Det tyder alltså på att riksintresset trots sin icke-legala art ändå har en viss juridisk status. Detta verkar dock inte vara fallet i lika stor utsträckning när det gäller riksintresse rennäring. Det skulle i teorin gå att argumentera för att en väl fungerande rennäring, i egenskap av riksintresse skyddat i lag, ligger i allmänhetens intresse på samma sätt som eltillgång och utökad vindkraft gör det. Men som Sametinget påpekar saknades det 2009 fall där ett område undantagits etableringar på grund av hänvisningar till området status som riksintresse rennäring. De slutsatser som dras av denna studie är att rennäringen oftare ses som ett särintresse från kommunen, staten och elbolagens sida medan vindenergi bedöms ligga i allmänhetens intresse. De hänvisningar till riksintresse rennäring som näring i allmänhetens intresse som förekommer i materialet är nästan uteslutande från samebyarna eller Sametingets håll. Men även från dessa aktörer ser vi argument som bygger på rennäringens ställning som särintresse snarare än till exempel en urfolksrättighet. Att rennäringen definieras som ett intresse och inte en rättighet kan utgöra en begränsning av samernas möjlighet att argumentera, i linje med Eisenbergs resonemang. Den på förhand bestämda definitionen av rennäringen ogiltigförklarar i viss mån rättighetsresonemang.

Av studien har det också framkommit att det överlag har funnits en dålig representation av samer i hela den kedja av beslut som lett fram till godkännandet av Markbygdenprojektet. Från utnämningen av riksintresse vindkraft till översiktsplanen, tillåtighetsbeslutet från regeringen och det slutliga avgörandet från Länsstyrelsen. Detta kan tänkas ha skapat något av en ojämlig grund för hur samerna själva anser sig omfattas av allmänintresset. I denna begränsade studie finns ingen möjlighet att ge ett entydigt svar på huruvida samerna faktiskt anser sig omfattas, för detta hade långt mer djupgående studier krävts. Det som emellertid kunnat utläsas av materialet är att det finns tendenser till att man från

samiskt håll i vissa fall ställer upp Sverige och Sápmi i ett dikotomiförhållande och upprepade gånger talar om det samiska samhället i kontrast till majoritetssamhället vilket kan ses som tecken på att viss diskrepans uppfattas finnas mellan samiska intressen och allmänintresset. Från det offentliga håll är denna diskrepans långt ifrån lika tydlig. Inga hänvisningar till Sápmi i kontrast till Sverige återfinns och mycket sällan talas om ett samiskt samhälle. Vi kan alltså se en viss skillnad i vem som kan antas omfattas av allmänintresset men vi talar om nyanskillnader eller, om vi är riktigt optimistiska, en svag tendens. Detta är dock något som med fördel skulle kunna undersökas i en vidare studie. Kan det vara så att man från offentligt håll anser att samerna är inkluderade i allmänintresset medan samebyarna och Sametinget anser att folkgruppen exkluderas från detsamma och att meningsskiljaktigheter uppstår på grund av detta?

Men utan ett allmänintresse som legitimeringsgrund är frågan vilka principer planeringen ska vila på. I Leonie Sandercocks ord: en heterogen allmänhet är fortfarande en allmänhet. Oavsett hur olika våra intressen och verkligheter ser ut delar vi ett samhälle som är avgörande för våra möjligheter att leva våra liv. Av denna anledning är det kanske produktivt att utöka synen på vad allmänintresset ska innebära och innehålla. Inom ramarna för denna studie saknas utrymme att undersöka hur en sådan syn skulle kunna utvecklas. Däremot kan vi efter denna genomgång, och i enlighet med kritikerna av allmänintressebegreppet, se att representation verkar vara förhållandevis centralt i sammanhanget. Ett ökat inkluderande i beslutsprocesser kan antas ha en positiv effekt på den upplevda delaktigheten i den gemenskap som allmänheten utgör. Och det, om något, borde väl ligga i allmänhetens intresse.

6 Referenser

- Alexander, Ernest. R, 2002. "The public interest in planning: from legitimation to substantive plan evaluation" i *Planning Theory* Vol 1, Nr 3, s. 226-249.
- Ambjörnsson, Fanny, 2004. *I en klass för sig: genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Univ., 2004
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) 2005. *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur
- Campbell Heather & Marshall, Robert, 1999. "Ethical Frameworks and Planning Theory" i *International Journal of Urban and Regional Research*, Vol 23, Nr 3, sid. 464-478
- Campbell, Heather & Marshall, Robert, 2002. "Utilitarianism's Bad Breath? A Re-Evaluation of the Public Interest Justification for Planning" i *Planning Theory*, Vol 1, Nr 2, sid. 163-187
- Eisenberg, Avigail, 1998. The Public Interest and the Politics of Difference in Canada i *International Review of Sociology*, Vol 8, Nr 3, sid 363-376
- Elenius, Lars, 2006. *Nationalstat och minoritetspolitik*. Luleå: Studentlitteratur
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (red.) 2012. *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik
- Fraser, Nancy, 2011. *Rättvisans mått*. Stockholm: Atlas
- Gonzalez Casanova, Pablo, 1965. "Internal Colonialism and National Development" i *Studies in Comparative International Development*. Vol. 1, Nr 4, s. 27-37
- Jónasdóttir, Anna, 1985. "Kvinnors intressen och andra värden" i *Kvinnovetenskaplig tidskrift* Nr 2, sid. 17-33
- Karlsson, Christer, 2008. "Tre idéer om allmänintresset". I Gustavsson, Sverker, Hermansson, Jörgen & Holmström, Barry (red.) 2008. *Statsvetare ifrågasätter: uppsalamiljön vid tiden för professorsskiftet den 31 mars 2008*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis
- Kymlicka, Will, 1995. *Multikulturellt medborgarskap*. Falun: Nya Doxa
- Lewin, Leif, 1988. *Det gemensamma bästa: om egenintresset och allmänintresset i västerländsk politik*. Stockholm: Carlsson
- Lundmark, Lennart, 1971. *Koloni i norr: om 650 års utsugning av Norrbotten*. Stockholm: Gidlund
- Lundmark, Lennart, 2002. *"Lappen är ombytlig, ostadig och obekvämlig": svenska statens samepolitik i rasismens tidevarv*. Bjurholm: Norrlands universitetsförlag
- Moroni, Stefano, 2004. "Towards a Reconstruction of the Public Interest Criterion" i *Planning Theory*, Vol. 3, Nr. 2, sid. 151-171

- Mukhtar-Landgren, Dalia, 2012. *Planering för framsteg och gemenskap: om den kommunala utvecklingsplaneringens idémässiga förutsättningar*. Lund: Lunds universitet
- Mörkenstam, Ulf, 1999. *Om "Lappernes privilegier"*. Edsbruk: Akademitryck AB
- Neumann, Iver, 2003. *Mening, materialitet och makt*. Lund: Studentlitteratur
- Potter, Robert, Binns, Tony, Elliot, Jennifer, Smith, David, 2008. *Geographies of Development*. Essex: Pearson Education Limited
- Said, Edward W. 1993. *Orientalism*. Stockholm: Ordfront
- Sandercock, Leonie, 1998. *Towards cosmopolis: planning for multicultural cities*. Chichester: John Wiley & Sons
- Strömgren, Andreaz, 2007. *Samordning, hyfs och reda: stabilitet och förändring i svensk planpolitik 1945-2005*. Uppsala: Uppsala universitet
- Teorell, Jan & Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*. Stockholm: Liber
- Tidholm, Po, 2012. *Norrland: essäer & reportage*. Luleå: Teg Publishing
- Virdi Kroik, Åsa, 2002. "Det samiska perspektivet" i *Samefolket* årg. 89, nr 9 s. 16
- Öberg, PerOla, 1994. *Särintresse och allmänintresse: korporatismens ansikten*. Uppsala: Univ.
- Össmo, Annika, 2014. *Nya vatten, dunkla speglingar*. Umeå: Print och media, Umeå universitet

Lagar och förordningar

- Miljöbalk (1998:808)
- Rennäringslag (1971:437)
- Plan- och bygglag (2010:900)
- Förordning 1998:896 om hushållning med mark- och vattenområden m.m

Offentliga handlingar och övrigt empiriskt material

- Energimarknadsinspektionen, 2014. "Sverige är indelat i fyra elområden"
- Energimyndigheten, 2013a. "Riksintresse vindbruk 2013"
- Energimyndigheten, 2013b. "Miljöbedömning vid riksintresse vindbruk 2013"
- Jordbruksverket, 2005. Beslut: Rennäringsens riksintressen i Norrbottens och i del av Västerbottens län
- Länsstyrelsen Norrbotten, 2011. "Beslut: Tillstånd enligt miljöbalken att anlägga och driva upp till 314 vindkraftverk inom Etapp 1 Markbygden, Piteå kommun"
- Länsstyrelsen Norrbotten, 2014. "Beslut: Tillstånd enligt miljöbalken att anlägga och driva upp till 440 vindkraftverk inom Etapp 2 i Markbygden, Piteå kommun"
- prop. 1985/86:3. "Förslag till lag om hushållning med naturresurser m.m."
- Piteå kommun (2007). Markbygden landsbygdsområde

- Piteå Kommun, 2010. Johansson, Thomas (2010). Fullbordat faktum. Tillgänglig: <https://www.pitea.se/Sidmappar/12753/Fullbordat%20faktum%20-en%20demokratistudie.pdf?si=AEC3EB6F785AEDDD8ACA53DF90AEC0F7&rid=706045659&sn=pitea-kommun> (hämtad 2014-11-17).
- Piteå kommun (2013). Samrådsredogörelse, Tematiskt tillägg till översiktsplan avseende vindbruk.
- Piteå kommun (2014:a). Vindbruksplan
- Piteå kommun (2014:b). Vindbruksplan del 2, planeringsförutsättningar
- Piteå kommun (2014:c). Vindbruksplan del 3, miljökonsekvensbeskrivning
- Regeringen, 2010. "Beslut M2009/1517: Tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. miljöbalken av vindkraft i Markbygden, Piteå kommun"
- Sametinget, 2009:a. "Sametingets syn på vindkraft i Sápmi"
- Sametinget, 2009:b. "Beslut: Rennäringens riksintressen i delar av Jämtlands och Västernorrlands län"
- Sametinget, 2013. "Remissvar: Remiss gällande uppdatering av riksintresse vindbruk"
- SCB & Energimyndigheten, 2013. "El-, gas- och fjärrvärmeförsörjningen 2012"
- SOU 1999:75. "Rätt plats för vindkraften"
- SOU 2008:86. "Prövning av vindkraft"
- SOU 1998:152. "Vindkraft, en ren energikälla tar plats"
- SOU 2014:59. "Bostadsförsörjning och riksintressen"
- Svevind, 2007. Vindkraftsutbyggnad på Dragaliden i Piteå Kommun, miljökonsekvensbeskrivning
- Svevind, 2008. Sammanfattningsbroschyr Markbygden

Hemsidor

- Svenska samernas riksförbund, 2014. sapmi.se > juridik > offentliga utredningar (hämtad 2014-12-16)
- Svevind, 2014. Svevind.se > våra projekt > Markbygden (hämtad 2014-11-19)
- SVT, 2014. <http://www.svt.se/nyheter/sverige/kinberg-batra-angrar-lantisuttalande> (2014-12-02)
- Vindbrukskollen, 2014. Vindlov.se > vindbrukskollen (2014-10-27)